

"İnayet-i ezeliyenin timsali olan hikmet-i İlahiye... " İnayet-i ilahiyenin timsali niçin rahmet veya cemal değil de hikmettir? İnayetin hikmetle alakası nedir?"

"Evet, inayet-i ezeliyenin timsali olan hikmet-i İlâhiye, kâinattaki riayet-i mesalih ve hikem ile mücehhez olduğundan, saadet-i ebediyeyi ilân eder. Zira saadet-i ebediye olmazsa, kâinatta bilbedahe sabit olan hikem ve fevaide karşı mükâbere edilecektir."(1)

Elma ağacından hasil olan elmanın vücut bulması, elma ağacının intizamına ve hikmetine bakar. Yani elma ağacındaki intizam ve hikmet olmasa ya da bir noktası eksik olsa, elma ve elmadan elde edilecek nimet ve faydaların hiçbirisi elde edilemez.

Dünya kendi etrafında ve güneşin çevresinde belli bir intizam ve hikmet ile dönüyor. Şayet bu intizam ve hikmet olmasa; mevsimler, gece ve gündüz ve bunlardan temin edilen hiçbir menfaat ya da nimetler elimize geçmez. Yani **inayet** intizam ve hikmete bağlanmıştır.

Allah bütün nimet ve ihsanlarını bu intizam ve hikmet eli ile bize ikram ediyor. İntizam ve hikmet ise intizamın ve hikmetin sahibi olan **Nazım** ve **Hakim** bir zatı bize gösterir. İntizam ve hikmet tabiat ve tesadüfün en büyük düşmanıdır. Zira intizamın ve hikmetin sağlamca olduğu bir yerde tesadüf ve kör tabiatın işi olmaz ve olamaz. Bu da intizam ve hikmet sahibi bir Zatı kör gözlere kati olarak gösterir ve ispat eder.

İntizam ve hikmet varsa, mutlaka bu intizamı ve hikmeti tesis eden bir **Nazım** ve **Hakim** de vardır demektir. İntizamın olmadığı yerde anarşizm olur. Anarşizmin olduğu yerde de nimet ve hikmet olmaz. Demek bütün nimetler hikmetlere, hikmetler de intizama bağlıdır.

Bu sebeptendir ki, Kur'an en çok kainattaki o muazzam intizama ve hikmete dikkat çekerek Allah'ın varlığını ve birliğini ispat ediyor. İnsanların nazarlarını ve dikkatlerini özellikle intizama ve intizamdan çıkan fayda ve hikmetlere çekiyor. Ta ki herkes **Hakim** ve **Nazım** bir zatın varlığını görsün ve bilsin.

Üzüm nasıl ince bir çubuk eli ile bize ikram ediliyor ise, inayet ve nimetler de hikmet çubuğu ile bize ikram ve ihsan ediliyor. Hikmet intizamdan, nimet de hikmetten

çıkıyor. Gözün içindeki intizam, görme hikmetini netice verirken, görme hikmeti de sayısız görsel inayetleri netice veriyor.

Nizam, hikmet ve **inayet** zincirin halkaları gibi birbiri ile bağılıdır; biri, diğeri olmadan olmaz. İşte böyle bir inayet ve hikmet, ahireti getirmemekten münezzehtir. Zira ahiret olmazsa, kainattaki bütün hikmetler abesiyete inkılap eder. Demek hikmeti hikmet eden, saadet-i ebediyedir.

(1) bk. [Muhakemat, Üçüncü Makale \(Unsuru'l-Akide\), Üçüncü Maksat.](#)

İlgili ders videosu için tıklayınız:

- [Prof. Dr. Şadi Eren, Muhakemat Dersleri \(53. Bölüm\).](#)